

Андрощук І.В., м. Хмельницький
e-mail: androshchuki@khmnu.edu.ua

Андрощук І.П., м. Хмельницький
e-mail: androshchuk@khmnu.edu.ua

Григорук П.М., м. Хмельницький
e-mail: Hryhorukpm@khmnu.edu.ua

Методична підготовка майбутніх учителів як педагогічна проблема

Анотація. Акцентовано увагу на проблемі методичної підготовки майбутніх учителів. Здійснено аналіз основних підходів до трактування поняття «методична підготовка вчителя» та основних. Наголошено на основних напрямках і формах роботи у закладах вищої освіти для забезпечення ефективної методичної підготовки майбутніх учителів.

Ключові слова: методична підготовка, майбутні учителі закладів загальної середньої освіти, заклади вищої освіти.

Abstract. Attention is focused on the problem of methodical training of future teachers. An analysis of the main approaches to the interpretation of the concept of "methodical teacher training" and the main ones was carried out. Emphasis is placed on the main directions and forms of work in institutions of higher education to ensure effective methodical training of future teachers.

Keywords: methodical training, future teachers of institutions of general secondary education, institutions of higher education.

Постановка наукової проблеми. Динамічні зміни, що відбуваються в сучасному суспільстві, активні інтеграційні процеси у Європейський простір, оновлені вимоги до професійної діяльності вчителів, обумовлені військовою агресією росії визначають особливості їх методичної підготовки, використання тих чи інших технологій, форм і методів навчання. На сьогодні особливої актуальності набуває підготовка майбутнього вчителя закладу загальної середньої освіти, здатного формувати особистість громадянина незалежної України, патріота своєї країни, забезпечувати належний рівень сформованості його ключових компетентностей на засадах педагогіки партнерства та співпраці. У реалізації цих завдань провідна роль належить методичному супроводу освітнього процесу, ефективність якого визначається рівнем методичної підготовки майбутніх учителів закладів загальної середньої освіти. Методична підготовка майбутнього вчителя закладу загальної середньої освіти є важливою складовою його професійної підготовки у закладі вищої освіти. Адже лише вчитель з високим рівнем методичної підготовки може успішно вирішувати дидактичні завдання в типових і нестандартних ситуаціях в освітньому процесі. В контексті цього постає необхідність у з'ясуванні сутності цього поняття й його характеристик.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На необхідності оновлення підходів до підготовки майбутніх учителів наголошували вчені-педагоги Г. Васянович, С. Вітвицька, С. Гончаренко, Р. Гуревич, І. Зязюн, М. Євтух, В. Кремень, О. Коберник, Н. Ничкало, Н. Побірченко, В. Радкевич, О. Рацул, Є. Співаковська, С. Ткачук, А. Цина та ін. Зокрема методичні аспекти підготовки майбутніх учителів на засадах педагогіки партнерства схарактеризовано у працях педагогів: І. Андрощук, Г. Ващенко, О. Матвієнко, В. Сухомлинського, Г. Андреевої, О. Бодальова, Л. Божовича, Л. Велитченко, О. Киричука, Е. Руденського та ін. проблеми методичної підготовки висвітлено в працях І. Акуленко, Р. Пріми, О. Ларіонової, І. Малової, О. Матяш, Л. Савченко, І. Смірної, Н. Тарасенкової та ін.

Наголосимо, що основними нормативними документами, що регламентують вимоги до підготовки майбутніх учителів закладів загальної середньої освіти, зокрема і методичної, є Закони України «Про освіту» (2017 р.), «Про вищу освіту» (2014 р.), «Про загальну середню освіту» (2020 р.); «Концепція розвитку освіти України на період 2015 – 2025 роки» (2014 р.), «Концепція «Нова українська школа» (2016 р.), «Проект Концепції розвитку освіти України на

період 2015 – 2025 років» (2014 р.), «Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» (2018 р.) та ін. В контексті означених документів особливої актуальності набуває готовність вчителя до реалізації завдань освітнього процесу на засадах педагогіки партнерства, впровадження інновацій, що потребує у педагогічній діяльності інтеграції традиційних і сучасних педагогічних технологій, форм і методів навчання.

Мета статті полягає у аналізі основних підходів до поняття «методична підготовка майбутніх учителів» та конкретизації цього поняття в контексті сучасних вимог.

Виклад основного матеріалу. Не дивлячись на те, що на сьогодні немає єдиного підходу до трактування поняття «методична підготовка майбутнього вчителя», всі дослідники однакові щодо позиції, що це поняття інтегрує у собі сукупність певних компонентів, що відображають психолого-педагогічні, технологічні, змістово-предметні аспекти підготовки майбутнього вчителя. В контексті цього, наукову цінність становить підхід К. Авраменка, який методичну підготовку розглядає в двох контекстах:

- системоутворюючий складник підготовки майбутнього вчителя у закладі вищої освіти;
- комплексну й динамічну систему, що вміщує зміст, структуру й функції [2].

Т. Волобуєва методичну підготовку розглядає з позиції опанування студентами дидактичними знаннями, знаннями психологічних механізмів викладання й методами навчання [3, с. 36-37].

На думку Н. Тарасенкової та І. Акуленко методична підготовка засвідчує оволодіння майбутнім фахівцем основами методичної діяльності [8]. Подібної думки дотримується і С. Стрижак, яка методичну підготовку потрактує як завершальний етап підготовки майбутнього вчителя у закладі вищої освіти, що враховує теоретичні положення дидактики, досягнення сучасної педагогічної науки й практики [7]. Нам імponує підхід Т. Годованюк, яка методичну підготовку характеризує як цілеспрямований процес, що інтегрує в собі науково-предметну, психолого-педагогічну та практичну види підготовки [5]. Подібної точки зору дотримується Н. Грицай, яка методичну підготовку визначає як інтеграцію професійних і особистісних якостей вчителя, що відображає сукупність психологічних, педагогічних, предметних та методичних знань й умінь, які забезпечують здатність до ефективного конструювання навчального процесу відповідно до дидактичної ситуації, з врахуванням психолого-педагогічних механізмів перебігу освітнього процесу [6].

Деякий інший підхід щодо сутності методичної підготовки вчителя висвітлено у праці В. Галай. Дослідниця її розглядає як складову загальної педагогічної підготовки, що забезпечує здатність і готовність майбутнього фахівця розпізнавати й розв'язувати методичні завдання, що виникають під час професійної діяльності вчителя. До основних напрямів методичної підготовки Н. Галай відносить формування методичного мислення, методичної культури, методичної творчості. Результатом успішної методичної підготовки, на думку дослідниці, є досягнення високих результатів педагогічної діяльності, що передбачає набуття особистого досвіду, потреби у безперервній освіті [4]. Деякий подібний підхід простежується у О. Жигайло й О. Гунза, які методичну підготовку потрактовують як складову професійної підготовки майбутніх учителів, що є інтегральною особистісною якістю, яка проявляється у здатності вчителя здійснювати педагогічну діяльність на основі здобутих цінностей, умінь, навичок й досвіду [9]. Відповідно до цього можна зазначити, що методична підготовка перш за все вміщує когнітивний (знанневий) й технологічний (діяльнісний) складники. Разом з тим наголосимо, що в дослідженнях науковцями й педагогами наголошується на таких важливих складниках методичної компетентності як рефлексивний, аксіологічний та особистісний, що розглядаються як результат методичної підготовки майбутніх учителів.

Зазначимо, що методична підготовка в окремих наукових дослідженнях розглядається на двох рівнях: педагогічно-управлінському та організаційно-планувальному. Так

педагогічно-управлінський рівень забезпечує формування гностичних, конструктивних, діагностичних функцій у майбутніх вчителів. Організаційно-планувальний спрямований на підготовку до комунікативної, розвивальної, виховної, організаційної та планувальної видів діяльності з відповідним методичним супроводом.

Відмітимо, що на сьогодні дуже часто в наукових дослідженнях методична підготовка вчителя ототожнюється лише з вивченням майбутніми вчителями відповідних часткових методик викладання тих чи інших предметів у закладах загальної середньої освіти, що є на наше переконання не зовсім коректним. Методична підготовка є набагато ширшим процесом, який охоплює цикл психолого-педагогічних, методичних дисциплін, педагогічних практик і реалізується через різні форми практичної діяльності здобувачів, зокрема під час розв'язування кейсів, ділових ігор, мікровикладання, тобто під час набуття досвіду в процесі імітації педагогічної діяльності і т.д. Крім того неможливо забезпечити на належному рівні методичну підготовку майбутніх вчителів без сформованої у них системи знань з предмета викладання, відповідної морально-етичної й методичної культури. За результатами методичної підготовки майбутній вчитель має здійснювати планування навчальної й виховної роботи, розробляти календарно-тематичне планування, конспекти уроків та дидактичне забезпечення до них; діагностувати рівень підготовленості й вихованості учнів; прогнозувати результати своєї діяльності, моделювати й реалізовувати авторську систему освітньої діяльності відповідно до вимог нормативно-правової бази, з врахуванням особливостей учнів та використанням сучасних освітніх технологій [1].

Акцентуємо увагу, що на сьогодні під час підготовки майбутніх фахівців у закладах вищої освіти, зокрема і вчителів, широко практикується проведення гостьових лекцій методистами, досвідченими вчителями-практиками. Такі форми організації занять дають змогу студентам ознайомитися з досвідом роботи інших вчителів, їх методикою викладання, в подальшому використовуючи з їх досвіду певні методичні прийоми й методи роботи з аудиторією. У підвищенні рівня методичної підготовки важливу роль відіграє ознайомлення студентів із передовим педагогічним досвідом вчителів свого регіону, відвідування уроків або їх відео перегляд. Ефективними формами методичної підготовки є проведення методичних семінарів, педагогічних консиліумів, методичних засідань, ярмарки методичних розробок серед майбутніх вчителів. Залучення до зазначених форм роботи сприяє формуванню умінь презентувати свої методичні напрацювання, аргументувати свою позицію щодо вирішення певних методичних проблем, які винесено на обговорення.

Висновки. Таким чином, методична підготовка є інтегративним, системним й цілеспрямованим процесом, що спрямований на оволодіння системою психолого-педагогічних, предметних знань, умінь; опанування досвідом ефективно й творчо реалізовувати освітні завдання у ході проведення занять з використанням традиційних і сучасних педагогічних та виробничих технологій, форм і методів навчання з врахуванням індивідуальних особливостей учнів. Ефективність методичної підготовки визначається цілісністю й системністю формування її компонентів в процесі залучення майбутніх вчителів до різних напрямів і форм методичної роботи, набуття особистісного досвіду педагогічної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Андрощук І.В. Підготовка майбутніх вчителів трудового навчання та технологій до педагогічної взаємодії у професійній діяльності: теорія і методика: монографія. Хмельницький, 2017. 455 с.
2. Авраменко К. Удосконалення методичної підготовки майбутніх педагогічних працівників засобами інтерактивного навчання на уроках англійської мови. *Молодь і ринок*. 2019. № 4 (171). С. 162-166.
3. Волобуєва Т.Б. Структура професійної компетентності сучасного педагога. *Гуманізація навчально-виховного процесу*: зб. наук. пр. / за заг. ред. проф. В.І. Сипченка. Слов'янськ: Видавничий

центр СДПУ, 2005. Вип. XXVHL. С. 33-42.

4. Галай В. Розвиток методичної компетентності вчителів технологій в умовах модернізації вищої освіти [Електронний ресурс]. URL: http://library.udpu.rg.ua/labrari_files/zbirnuk_nauk_praz/2010/2010_2_11.pdf

5. Годованюк Т. Методична підготовка майбутніх учителів математики як педагогічна проблема. *Молодь і ринок*. № 10 (177). 2019. С. 107-113.

6. Грицай Н. Формування методичної компетентності майбутніх учителів біології в умовах вищого навчального закладу. Педагогіка. *Нова педагогічна думка. Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2012. № 5. С. 26-33. URL: <http://www.stattionline.org.ua/pedagog/106/19098-formuvannya-metodichnoikompentnosti-majbutnix-uchiteliv-biologii-v-umovax-vishhogo-navchalnogo-zakladu.html>

7. Стрижак С.В. Науково-методичні основи професійної підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін у вищих педагогічних навчальних закладах: автореф. дис... канд. пед.наук: спец. 13.00.04. Київ, 2005. 22 с.

8. Тарасенкова Н., Акуленко І. Методичні компетентності у системі фахової підготовки майбутнього вчителя математики. *Вища освіта України*. 2011. № 3. С. 53-66.

9. Жигайло О, Гунза О. Формування методичної компетентності майбутніх вчителів початкових класів у процесі викладання дисциплін природничо-математичного циклу. *Актуальні питання гуманітарних наук: Міжвузівський збірник наукових праць молодих учених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич: Просвіт, 2013. Вип. 4. С. 184-190.